

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ЕКОНОМСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

Предмет: Извештај комисије за оцену научне заснованости теме докторске дисертације и испуњености услова кандидата и предложеног ментора за израду докторске дисертације

Одлукама Наставно-научног већа Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, број 1710/IX-4) од 26.06.2019. године и Већа за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу, број IV-02-580/25 од 10.07.2019. године, именовани смо за чланове Комисије за писање Извештаја за оцену научне заснованости теме докторске дисертације под називом „Стране директне инвестиције и ниво тржишне концентрације у земљама Југоисточне Европе“ и испуњености услова кандидаткиње Марије Радуловић и предложеног ментора др Милана Костића, ванредног професора Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој, за израду докторске дисертације у следећем саставу:

1. Др Љиљана Макенмовић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој;
2. Др Бобан Стојановић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу, ужа научна област Микроекономија;
3. Др Ненад Станишић, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој.

На основу увида у достављену документацију Комисија подноси Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу и Већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу следећи

ИЗВЕШТАЈ

**комисије о оцени научне заснованости теме и испуњености услова
кандидаткиње**

1. Биографија кандидаткиње Марије Радуловић

Марија Радуловић је рођена у Крушевцу, 26.01.1986. године. Основну школу „Бранко Радичевић“ је завршила у Грачацу, општина Врњачка Бања, као носилац дипломе „Вук Караџић“. Гимназију у Врњачкој Бањи је завршила са одличним

успехом. Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, одељење у Врњачкој Бањи, уписала је у академској 2006/07. години. Основне академске студије је завршила 24.09.2010. године, на студијском програму Пословна економија и менаџмент, модул Туризам и хотелијерство, са просечном оценом 8.13 одбранивши завршни рад под називом „Интерни односи са јавношћу“ из наставног предмета Тржишно комуницирање, са оценом „положила са похвалом“. Мастер академске студије завршила је на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, 17.11.2015. године, на студијском програму Економија, модул Финансије, берзе и банкарство са просечном оценом 8.20, одбранивши мастер рад под називом „Електронска трговина хартијама од вредности у Србији“ из наставног предмета Електронски системи плаћања. Докторске академске студије је уписала на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу у академској 2016/17. години, на студијском програму Економија, модул Макроекономија.

Од априла 2014. године ангажована је као консултант и предавач у Центру за људске ресурсе у Београду из области анализе пословног окружења и статистике. Поред тога, ангажована је као хонорарни тотор, предавач и статистичар од стране више иностраних компанија. Од марта 2013. године је члан надзорног одбора Специјалне болнице „Меркур“ из Врњачке Бање. Члан је Номотехничког центра из Београда и Financial Management Association International.

Поседује активно знање рада на рачунару у Microsoft Office пакету (MS Word, MS Excel, MS Power Point), и статистичким софтверима IBM SPSS, AMOS, EViews, Stata, R, OxMetrics, Gretl. На Економском факултету Универзитета у Крагујевцу похађала је курс “Optimization methods and their application in management”. Осим тога, успешно је завршила курс у организацији Међународног монетарног фонда, “Macroeconomic forecasting”. Поседује активно знање енглеског језика, а служи се и француским и италијанским језиком.

Основне сфере научног интересовања су: национална конкурентност, политика заштите конкуренције, тржишна концентрација, стране директне инвестиције и економетријско-статистичке анализе.

Аутор је више радова саопштених на домаћим и међународним научним скуповима и конференцијама.

2. Преглед научно-истраживачких резултата кандидаткиње

Кандидаткиња Марија Радуловић је у свом досадашњем научно-истраживачком раду објавила дванаест ауторских радова публикованих у релевантним научним часописима и зборницима, као и на међународним и домаћим научним скуповима. Увидом у приложену биографију и библиографију, може се констатовати да кандидаткиња Марија Радуловић испуњава све формалне и суштинске услове за пријаву докторске дисертација.

Кандидаткиња је објавила следеће научне радове:

Саопштења са међународних скупа штампана у целини (M33):

1. Radulović, M. (2018). The impact of foreign direct investments on host country market structure: A case of Serbia's automotive industry. *5th International Scientific Conference on Contemporary Issues in Economics, Business and Management* (2018), Kragujevac: Faculty of Economics University of Kragujevac
2. Радуловић, М. (2017). Компаративна анализа ефикасности страних директних инвестиција на привреду Републике Србије и Републике Хрватске. *XXII научни скуп „Регионални развој и демографски токови земаља Југоисточне Европе“*. Ниш: Економски факултет Универзитета у Нишу, 183-190.

Саопштења са међународних скупа штампаних у изводу (M34):

3. Radulović, M. (2018). Competition protection policy in the function of the improvement of the Republic of Serbia market efficiency. *International scientific conference „Economic development and competitiveness of European countries: Achievements - Challenges – Opportunities“*, Novi Sad: School of Business
4. Radulović, M. (2017). Perspectives of Further Development of Economic Relations between Serbia and Turkey. *8th International Conference of Political Economy (ICOPEC 2017)*, Belgrade: Batman University Faculty of Economics and Administrative Science, Marmara University, Faculty of Economics University of Belgrade
5. Radulović, M. (2017). The Possibility of Further Development of Financial Derivatives Market in the Republic of Serbia. *Conference “Economic Policy for Smart, Inclusive and Sustainable Growth”*. Beograd: Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, [COBISS.SR-ID 236889356], ISBN 978-86-403-1523-4

Истакнути тематски зборник водећег националног значаја (M44):

6. Радуловић, М. (2018). Ефекти страних директних инвестиција на привредни раст земаља у транзицији: теоријска и емпиријска анализа. *Зборник радова Треће Међународне тематске научне конференције „Процес европских интеграција и регионална сарадња Constantin Magnus 2018*, Ниш: Факултет за безбедност, право и менаџмент „Константин Велики“, 302-318.

Рад у врхунском часопису националног значаја (M51):

7. Радуловић, М. (2018). Утицај националне конкурентности на перцепцију корупције у земљама Европске уније: панел VEC модел. *Пословна економија*, 22(1), 73-92.

Саопштења са домаћих скупова штампана у целини (M63):

8. Радуловић, М. (2018). Ефекти заштите инвеститора на привлачење страног капитала у земљама у транзицији. *Научна конференција „Корпоративно управљање у Србији“*. Крагујевац: Научно друштво економиста Србије и Економски факултет Универзитета у Крагујевцу

9. Радуловић, М. (2018). Институционална ограничења конкурентности привреде Републике Србије у процесу прикључивања Европској унији. *XVII научни скуп „Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Републике Србије“*. Крагујевац: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, 397-413.
10. Радуловић, М. (2017). Институционална развијеност финансијског тржишта Републике Србије са посебном освртом на тржиште хартија од вредности. *XVI научни скуп „Институционалне промене као детерминанта привредног развоја Републике Србије“*. Крагујевац: Економски факултет Универзитета у Крагујевцу, 263-277, [COBISS.SR-ID 235862284], ISBN 978-86-6091-072-3

Некатегорисани радови:

11. Радуловић, М. (2016). Ефекти имплементације FIX протокола на Београдској берзи. *Зборник радова Нова научна едукативна мисао*, 2016(1), 26-33, [COBISS.SR-ID 199642636], ISSN 2336-8631
12. Радуловић, М. (2015). Иновације у функцији диференцирања хотелског производа и остваривања конкурентске предности – пример: Специјална болница за лечење и рехабилитацију „Меркур“ Врњачка Бања. *Зборник радова Нова научна едукативна мисао*, 2015(1), 36-43. [COBISS.SR-ID 199642636], ISSN 2334-8631, UDK 33

3. Научни приступ проблему предложеног нацрта докторске дисертације и процена научног доприноса крајњег исхода рада

Кандидаткиња Марија Радуловић поднела је Пријаву докторске дисертације под насловом „Стране директне инвестиције и ниво тржишне концентрације у земљама Југоисточне Европе“. Комисија за писање Извештаја је сагласна са предложеном темом докторске дисертације.

Прилив страног капитала у форми страних директних инвестиција (СДИ), значајно се повећао последњих деценија, посебно у земљама у развоју. Разлог за то лежи у растућим захтевима за инвестицијама како би се убрзао економски раст и остварила макроекономска стабилност. Транснационалне компаније (ТНК), као кључни носиоци СДИ и лидери у области напредних технологија и аутоматизације, утичу на напредак земаља домаћина мењајући при томе и њихову тржишну структуру. Dunning & Lundan (2008) дефинишу тржишну структуру као обим и тип ривалства које постоји између активних предузећа, у сродним индустријама, која нуде сличне или исте производе и примењују сличне маркетиншке стратегије. Ниво тржишне концентрације је најбољи показатељ стања тржишних структура, при чему висок ниво тржишне концентрације указује на неједнаку расподелу тржишне снаге, односно ситуацију где једно или неколико предузећа остварују доминантну позицију на тржишту. Оваква позиција на тржишту омогућава овим предузећима да користе

своју позицију и злоупотребљавају овако стечен доминантан положај. Савременим ТНК-а је својствено такво понашање и монополизирање тржишта на која улазе (Rutkowski, 2006).

Последњих година СДИ су постале значајна тема бројних истраживања (Carr, 2015; Caves, 1974; Mencinger, 2003; De Mello, 1999; Rodrik, 2006; Lyroudi et al., 2004; Braconier et al., 2005; Markusen, 2002; Wang & Wei, 2001; Moura and Forte, 2009; Alfaro et al., 2010). Литература показује да се путем СДИ омогућује пренос савремених технолошких решења на домаће компаније. Технолошки трансфер из развијених земаља у земље у развоју одвија се управо кроз СДИ, што доприноси економском развоју земаља домаћина. Choong & Lim (2009) тврде да СДИ утичу на економски развој земље домаћина на макро и микро нивоу. На макро нивоу тај утицај се одвија кроз повећане инвестиције, извоз, економски раст и сл., док се на микро нивоу утицај остварује путем *spillover* ефекта који подразумева побољшања у технолошком смислу, као и боље управљање преузетим компанијама. Овај ефекат је производ преливања савремених знања које поседује ТНК-а на домаће компаније и пословно окружење.

Државе улажу знатна средства у привлачење СДИ верујући да ТНК могу да донесу нове технологије и менаџерске вештине, које обезбеђују повећање продуктивности и конкурентности домаћих компанија. Такође, прилив СДИ утиче на промену тржишне структуре земље домаћина повећавајући или смањујући њихову концентрацију и утичући на тај начин на услове конкуренције (Pack & Sagi, 2001). Blomstrom (1986) сматра да у малим економијама СДИ повећавају тржишну концентрацију због величине и степена технолошке софистицираности страних у поређењу са домаћим фирмама.

Питање тржишне концентрације је привукло пажњу бројних истраживача (Curry & George, 1983; Either & Markusen, 1996; Yun, 2001; Dunning & Lundan, 2008; Pack & Sagi, 2001). Последњих година ово интересовање се повећало због отварања традиционално затворених економија, либерализације трговине, процеса глобализације, развоја информационо-комуникационих технологија и повећане мобилности капитала и радне снаге. Што се тиче држава Југоисточне Европе које нису чланице Европске уније (ЕУ), повећан прилив СДИ се очекује због процеса глобализације, либерализације економија, али и процеса прикључења ових држава ЕУ. Према подацима UNCTAD-а и аустријског Института за међународне економске студије, упркос паду прилива СДИ на глобалном нивоу за 23% у 2017. у односу на претходну годину, у региону Југоисточне Европе (ЈИЕ) је забележен раст прилива СДИ, и то првенствено у региону Западног Балкана. У региону Западног Балкана Србија се издваја као држава са највећим приливом СДИ, иза ње је Албанија, при чему се главни токови СДИ односе на енергетски сектор. Осим тога, све земље ЈИЕ су забележиле значајан прилив СДИ у дуванску индустрију, при чему је компанија British American Tobacco један од најзначајнијих инвеститора у већини земаља ЈИЕ. У Србији су у периоду 2001-2011. године СДИ у дуванској индустрији чиниле 5.30% GDP. Македонија је такође забележила већи прилив СДИ упркос политичкој

нестабилности. Подаци показују да је највећи прилив СДИ у земљама Западног Балкана остварен у аутомобилској и електронској индустрији.

Постојеће теоријске и емпиријске студије указују да растући прилив СДИ утиче на развој и промену тржишних структура земаља домаћина (Dunning & Landan, 2008; Forte & Sarmiento, 2012; Ames & Roberts, 2005), производећи како ефекте који побољшавају, тако и ефекте који погоршавају конкурентске услове на тржишту. Ефекти које ове инвестиције имају на услове конкуренције произилазе из чињенице да ТНК-а претежно улазе у монополизиране индустрије са високим улазним баријерама (Driffield, 2001). Бројна теоријска истраживања овог проблемског подручја су показала да је природа индустрије у коју улазе ТНК-а кључна за разумевање утицаја СДИ на тржишне структуре земаља домаћина (Haller, 2004; Singh, 2011). Поред тога, истраживања истичу да је утицај СДИ на тржишну структуру земље домаћина различит и директно повезан са постојећим знањима, технолошким развојем и степеном флексибилности производних процеса домаћих компанија. Ако ТНК-а улазе у високо концентрисану индустрију кроз *greenfield* инвестиције, првобитни утицај уласка ових компанија ће бити повећање њиховог броја, што ће довести до тренутног повећања конкуренције на тржишту и смањења нивоа тржишне концентрације. Међутим, дугорочни ефекти уласка ТНК-а (односно њихових инвестиција) на тржишну структуру земље домаћина зависће од конкурентске снаге и технолошких способности домаћих компанија. Технолошка способност домаћих компанија, која у себи подразумева техничку, организациону и менаџерску способност, разликоваће се од компаније до компаније, њиховог процеса развоја и стеченог искуства (Haller, 2004; Blalock & Gertler, 2009). Сходно томе, Sutton (2007) тврди да ако домаће компаније имају технолошке, финансијске и организационе способности да одрже или повећају своју тржишну позицију, оне ће технолошке способности побољшати кроз сарадњу са ТНК-а, односно доћи ће до трансфера технологија и ефекта преливања (*spillover* ефекат). На овај начин се технолошки јаз између домаћих компанија и ТНК смањује и може доћи до повећања конкуренције на тржишту земље домаћина. Супротно, уколико дође до повећања технолошког јаза између домаћих компанија и ТНК због лоших апсорпционих могућности домаћих фирми, онда ће ТНК-а истиснути домаће компаније са тржишта (*crowding out* ефекат) и доћи ће до повећања нивоа тржишне концентрације, односно смањења конкуренције (Haller, 2004).

Имајући у виду значај СДИ како за развој националних економија тако и за ниво тржишне концентрације и услове конкуренције, предмет истраживања докторске дисертације биће усмерен на испитивање утицаја прилива СДИ на ниво тржишне концентрације и посредно конкуренцију на тржиштима земаља Југоисточне Европе. Паралелно ће се анализирати утицај које СДИ имају на тржишну концентрацију држава Југоисточне Европе чланица ЕУ и држава које су у фази прикључења ЕУ. Истраживање ће бити спроведено на примеру тржишта дувана и дуванских производа и тржишта мобилне телефоније у периоду 2003-2018. године. На овај

начин обухваћена су тржишта везана за производни и услужни сектор националних економија које су предмет анализе.

Сходно опредељеном предмету истраживања у докторској дисертацији биће тестиране следеће истраживачке хипотезе:

Хипотеза 1: Стране директне инвестиције (СДИ) имају значајан утицај на ниво тржишне концентрације у земљама Југоисточне Европе (ЈИЕ) и на тај начин на услове конкуренције у њима.

Хипотеза 2: У земљама ЈИЕ које су чланице ЕУ, већи обим СДИ смањује, док у земљама које нису чланице, повећава ниво тржишне концентрације.

Хипотеза 3: Добро конципирана политика привлачења СДИ може смањити негативан и повећати позитиван утицај ових инвестиција на тржишну концентрацију и самим тим на услове конкуренције држава домаћина.

Комисија за писање Извештаја је сагласна са предложеним насловом дисертације, дефинисаним предметом истраживања, циљевима истраживања и истраживачким хипотезама.

Комисија за писање Извештаја сматра да је кандидаткиња пружила детаљан и јасан преглед стања у области истраживања везе која постоји између СДИ и нивоа тржишне концентрације, што указује на њену упућеност у саму тему докторске дисертације.

Са теоријског становишта, утицај СДИ на тржишне структуре и ниво тржишне концентрације земље домаћина још увек је недовољно истражено подручје, јер постоје два супротстављена погледа на овај утицај. Прво становиште сматра да уласком на домаће тржиште СДИ смањују ниво тржишне концентрације и на тај начин побољшавају конкурентске услове (Blomstrom & Kokko, 1997; Dunning & Lundan, 2008). Према другом становишту, СДИ могу да утичу на повећање тржишне концентрације и самим тим на погоршање услова конкуренције. Негативан утицај на услове конкуренције може бити последица чињенице да компаније које улазе поседују специфичне предности, што им омогућава да креирају баријере уласка и елиминишу постојећу, често недовољно ефикасну конкуренцију са тржишта (*crowding out* ефекат) (Dunning & Lundan, 2008; Franco & Gelubcke, 2013; Blomstrom & Kokko, 1997; Rutkowski, 2006; Dunning & Lundan, 2008). Треба напоменути да елиминација недовољно ефикасне конкуренције може да има позитиван ефекат на друштвено благостање. Али, ако процес *crowding out*-а доведе до „затварања“ тржишта и коришћења стечене доминантне позиције за остваривање монополског екстра профита, друштвено благостање се смањује. У тим случајевима поједини аутори (Singh, 2011) предлажу примену квалитетне политике заштите конкуренције како би се ублажили нежељни исходи *crowding out*-а.

Према UNCTAD-овом извештају, ако ТНК улазе на тржиште путем *greenfield* инвестиција, највероватније ће у кратком року доћи до повећања конкуренције због повећања броја фирми на тржишту. Супротно, ако ТНК-а улазе на тржиште земље

домаћина у форми аквизиција или мерцера, број фирми на тржишту се не мења и ова промена у кратком року не утиче на ниво тржишне концентрације и услове конкуренције. Аквизиције могу да спрече повећање концентрације тржишта онда када преузимање спречава затварање преузете фирме. Ефекти СДИ на ниво тржишне концентрације у земљи домаћину зависе и од утицаја ТНК-а на улазне баријере. Улазне баријере се могу повећати ако ТНК-а, примењујући напредне технологије, организационе и друге предности, остварују конкурентску предност у односу на домаће компаније. Blomstrom (1986) сматра да ТНК-а због своје финансијске моћи могу да поднесу губитке у кратком року док не превазиђу потенцијалне предности домаћих фирми, што им олакшава борбу за тржишно учешће. Стране компаније могу да утичу и на смањење улазних баријере. Уколико на тржишту земље домаћина већ постоји монополска тржишна структура, улазак страних компанија може повећати конкуренцију, директно или индиректно, кроз *spillover* ефекат, који може довести до повећања продуктивности домаћих компанија (Blomstrom, 1986).

Литература која се бави истраживањем утицаја СДИ на тржишну структуру земље домаћина била је везана како за тржишта развијених земаља, тако и за земље у развоју (Lall, 1979; Driffield, 2001; Yun & Lee, 2001; Forte & Sarmiento, 2012; Singh, 2011; Rutkowski, 2006; Adam & Khalifah, 2012; Ames & Roberts, 1987; Blomstrom, 1987, Willmore, 1987; Petrosilos, 1989; Sathyc, 2002). Закључци нису јединствени. Тако постоје истраживања која су показала да СДИ утичу на смањење нивоа тржишне концентрације земље домаћина и побољшање услова конкуренције (Driffield, 2001; Rutkowski, 2006; Forte & Sarmiento, 2012; Orazlin & Dulambaeva, 2013; Ames & Roberts, 2005; Cho, 1990). Kindelberger (1969) је показао да је улазак ТНК, а самим тим и СДИ, трансформисао тржиште земље домаћина у конкурентно тржиште. Cho (1990) се бавио испитивањем утицаја СДИ на банкарско тржиште Индонезије у периоду од 1974. до 1983. године користећи рачно концентрације четири водеће банке (CR4) као меру нивоа тржишне концентрације. Овај аутор је утврдио да повећање обима СДИ смањује ниво тржишне концентрације у банкарском сектору Индонезије.

Driffield (2001) је испитивао утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у прерађивачкој индустрији Велике Британије у периоду од 1983. до 1992. године. Применом економетријских техника (SEM – Simultaneous Equation Method) доказао је да је улазак ТНК смањио ниво тржишне концентрације и повећао конкуренцију у прерађивачкој индустрији Велике Британије. Forte & Sarmiento (2012) су такође утврдили негативан утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у прерађивачкој индустрији Португалије у периоду од 2006. до 2009. године и истовремено позитиван утицај на услове конкуренције. Као зависну варијаблу користили су рачно концентрације четири највеће фирме (CR4), а као независне варијабле удео страних компанија у укупној продаји прерађивачке индустрије, величину тржишта, стопу раста тржишта и сл. Orazlin & Dulambaeva (2013) су испитивали утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у земљама Централне и Источне Европе (ЦИЕ) и Заједнице независних држава (ЗНД) користећи метод инструменталних варијабли. Користили

су СДИ сток за 2000. годину као експланаторну варијаблу, док је као зависна варијабла која је представљала тржишну концентрацију, коришћена *dummy* варијабла која узима вредност 1 ако се компанија суочава са 1-4 конкурента (висока концентрација) и вредност 0 ако компанија има више од 4 конкурента (ниска концентрација). Утврдили су да СДИ негативно утичу на ниво тржишне концентрације, односно да утичу позитивно на услове конкуренције на тржишту. Panjaitan et al. (2016) су истраживали утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у индонежанском банкарском сектору у периоду од 2005. до 2014. године користећи учешће страних банака у укупној активи банкарског сектора као меру СДИ и рацио концентрације три највеће фирме (CR3) као меру нивоа тржишне концентрације. Резултати су показали да повећање СДИ за једну јединицу доводи до смањења CR3 за 0.35 јединица. Испитивањем утицаја СДИ на ниво тржишне концентрације у кинеској прерађивачкој индустрији бавили су се Lundin et al. (2007). Анализа је извршена за период од 1998. до 2004. године. Резултати истраживања су показали да је прилив СДИ допринео повећању конкуренције у кинеској прерађивачкој индустрији.

С друге стране, прегледом референтне литературе у овој области може се констатовати да су одређени аутори утврдили позитиван утицај СДИ на ниво тржишне концентрације и самим тим негативан утицај на услове конкуренције (Yun & Lee, 2001; Blomstrom, 1986; Lundin et al., 2007; Singh, 2011; Bourlakis, 1987; Willmore, 1980; Oxelheim, 1999; Petrochilos, 1989, Markusen & Venables, 1997). Newfarmer (1979) је утврдио позитивну везу између СДИ и нивоа тржишне концентрације у бразилској индустрији, посебно наглашавајући да су ТНК-а користиле стратегије нижих цена како би оствариле доминантну позицију на тржишту. Singh (2011) је испитивао утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у прерађивачкој индустрији Индије у периоду од 2001. до 2006. године користећи панел регресиону анализу за статистичку обраду података. Као зависна варијабла у овом истраживању коришћен је рацио концентрације три највеће компаније (CR3), док су као експланаторне варијабле коришћене учешће страних фирми у укупној продаји индустрије и стопа раста тржишта. Резултати истраживања су показали да постоји статистички значајан утицај СДИ на повећање нивоа тржишне концентрације.

Lall (1979) је, проучавајући утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у прерађивачкој индустрији Малезије, закључио да присуство ТНК-а утиче на повећање нивоа тржишне концентрације и самим тим нарушавање услова конкуренције. Bourlakis (1987) је такође испитивао утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у грчкој прерађивачкој индустрији у периоду од 1975. до 1979. године и утврдио да су СДИ утицале на повећање нивоа тржишне концентрације у овој индустрији. Он такође сматра да ТНК утичу на повећање нивоа тржишне концентрације, јер спречавају улазак нових фирми и повећавају баријере уласка, чиме ограничавају услове конкуренције. Konings (2001) је у свом истраживању утврдио да постоји негативан ефекат СДИ на конкуренцију у земљама у развоју. Yun

(2001) је истраживао утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у прерађивачкој индустрији Јужне Кореје у периоду од 1991. до 1997. године и закључио да је већи прилив СДИ повећао ниво тржишне концентрације.

Mulyaningsih (2014) је покушао да утврди повезаност између СДИ и услова конкуренције у индонезанском банкарском сектору у периоду од 1980. до 2010. године. За анализу података је користио модел са корекцијом равнотежне грешке (Vector Error Correction Model – VECM), утврдивши да постоји дугорочна повезаност између конкуренције и СДИ у банкарском сектору Индонезије. Осим тога, аутор потврђује да ако постоји већи број банака на тржишту и повољан макроекономски амбијент, онда долази до повећања конкуренције у овом сектору. Wu & Tu (2014) су се бавили испитивањем ефеката СДИ на ниво тржишне концентрације у кинеској лучкој индустрији у периоду од 1991. до 2011. године и утврдили да прилив СДИ значајно повећава ниво тржишне концентрације у овој индустрији.

Поред теоријских и емпиријских истраживања која показују да постоји или позитиван или негативан утицај СДИ на ниво тржишне концентрације, постоје и аутори који су утврдили да између ових варијабли не постоји повезаност (Sathye, 2002; Ames & Roberts, 2005). Sathye (2002) је истраживао утицај СДИ на ниво тржишне концентрације у индијском банкарском сектору за 1997. и 1998. годину, при чему је за зависну варијаблу и меру концентрације коришћен *Herfindahl-Hirschman Index (HHI)*, а као експланаторна варијабла је коришћена *dummy* варијабла која показује да ли је банка у страном или домаћем власништву (1 – страна банка, 0 – домаћа банка). Резултати овог истраживања су показали да не постоји статистички значајан утицај СДИ на ниво тржишне концентрације.

Према наведеним емпиријским истраживањима може се закључити да се утицај СДИ на ниво тржишне концентрације разликује у зависности од посматране земље и посматраног тржишта (индустрије). Међутим, посебно је уочљиво да је улазак ТНК-а повећао конкуренцију у развијеним земљама, пре свега јер су домаће фирме у тим земљама већ примениле модерну технологију у производњи, организацији и управљању, тако да могу да се такмиче са ТНК побољшавајући своје перформансе. С друге стране, већина земаља у развоју се суочила са повећањем нивоа тржишне концентрације под утицајем СДИ, пре свега јер су стране компаније искористиле своје предности које су им омогућиле да послују боље него домаће фирме и да успоставе баријере за улазак. У том процесу, ТНК су истисле домаће компаније са тржишта и повећале ниво тржишне концентрације. Разлог за овакав след догађаја, између осталог, треба тражити у томе што је политика заштите конкуренције у земљама у развоју мање развијена од оне у развијеним земљама, па није у стању да спречи негативне ефекте уласка СДИ. Такође, земље у развоју, због недостатка сопственог капитала неопходног за убрзање привредног развоја, излаз траже у већем приливу СДИ, постајући толерантније на негативне ефекте које ове инвестиције могу да изазову. Транснационалним компанијама није страном да користе овакву ситуацију стварајући доминантну тржишну позицију у земљама где улазе. Оваква позиција се користи за присвајање дела друштвеног благостања које им у суштини не припада.

Теоријска и емпиријска истраживања о утицају СДИ на ниво тржишне концентрације и самим тим на услове конкуренцију указују на значај овог проблемског подручја у савременој економској теорији, посебно у оном делу који се тиче индустријске организације. Креирање окружења које је погодно за привлачење СДИ представља један од приоритета сваке земље, а посебно оне у развоју, јер СДИ утичу на економски раст и технолошки напредак, али и промену тржишних структура у земљама домаћинима. Сходно томе, очигледан је значај истраживања ове теме у докторској дисертацији, који се огледа у бољем разумевању начина на који СДИ утичу на ниво тржишне концентрације и услове конкуренције у земљама домаћинима СДИ.

Основни циљ истраживања је да се на бази релевантне литературе и спроведеног истраживања сагледа ефекат које СДИ имају на ниво тржишне концентрације и услове конкуренције у земљи домаћину. Такође, биће испитано какав је утицај СДИ на тржишта држава Југоисточне Европе (ЈИЕ) са посебним освртом на државе чланице ЕУ и оне које то нису. Сходно напред изнетим констатацијама произилазе два специфична циља докторске дисертације.

Први специфични циљ се односи на испитивање утицаја који прилив СДИ има на ниво тржишне концентрације у земљама ЈИЕ.

Други специфични циљ се односи на компарацију утицаја прилива СДИ на ниво тржишне концентрације у земљама ЈИЕ које припадају ЕУ и земљама које нису чланице ЕУ.

У складу са претходно наведеним предметом, циљевима и хипотезама, кандидаткиња је предложила следећу структуру докторске дисертације која, поред уводних и закључних разматрања, садржи пет међусобно повезаних делова.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

I ДЕО

ЗНАЧАЈ СТРАНИХ ДИРЕКТНИХ ИНВЕСТИЦИЈА (СДИ) ЗА ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

1. Основне карактеристике страних директних инвестиција (СДИ)
  - 1.1. Појам и основни облици уласка СДИ
  - 1.2. Мотиви уласка СДИ
  - 1.3. Кључни носиоци СДИ
2. „Spillover” ефекат СДИ
3. “Crowding out” ефекат СДИ

II ДЕО

ПРИЛИВ СДИ У ЗЕМЉАМА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ (ЈИЕ)

1. Основне карактеристике прилива СДИ у земље Југоисточне Европе (ЈИЕ)

- 1.1. Прилив СДИ у земље ЈИЕ чланице Европске уније у периоду 2003-2018. године
- 1.2. Прилив СДИ у земље ЈИЕ које нису чланице Европске уније у периоду 2003-2018. године
2. Секторска дистрибуција СДИ у земљама Југоисточне Европе
3. Динамика односа СДИ и економског раста у земљама Југоисточне Европе

III ДЕО

ПРОЦЕНА ТРЖИШНЕ МОЋИ КОМПАНИЈА

1. Теоријски аспекти проучавања тржишне моћи
2. Дефинисање релевантног тржишта
  - 1.1. Појам и значај релевантног тржишта
  - 1.2. Методе и проблеми утврђивања димензија релевантног тржишта
3. Теоријско-методолошка основа процене тржишне концентрације
  - 3.1. Значај показатеља тржишне концентрације
  - 3.2. Основне карактеристике показатеља тржишне концентрације
4. Најзначајнији показатељи тржишне концентрације
  - 4.1. Рацио концентрације
  - 4.2. Херфиндал – Хиршманов индекс концентрације
  - 4.3. Лоренцова крива
  - 4.4. Цини коефицијент
5. Проблеми у примени показатеља концентрације тржишта

IV ДЕО

ЗНАЧАЈ СДИ ЗА ПРОМЕНУ МОРФОЛОГИЈЕ ТРЖИШТА ДРЖАВА ДОМАЋИНА

1. Економска теорија у дефинисању савремених облика тржишних структура и нивоа њихове концентрације
  - 1.1. Монополистичка конкуренција
  - 1.2. Олигополи и њихова економска моћ у глобалној привреди
  - 1.3. Картелски споразуми и њихове импликације
2. Утицај СДИ на морфологију тржишта развијених држава – теоријски преглед
3. Утицај СДИ на услове конкуренције држава у развоју – теоријски преглед
4. Политика заштите конкуренције и прилив СДИ

V ДЕО

ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ УТИЦАЈА СДИ НА НИВО ТРЖИШНЕ КОНЦЕНТРАЦИЈЕ У ЗЕМЉАМА ЈУГОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ (ЈИЕ)

1. Уводне напомене о истраживању
2. Предмет и циљ истраживања
3. Извори података и методологија истраживања

4. Процена прелиминарног стања на анализираним тржиштима
  - 4.1. Динамика промена услова конкуренције на глобалном тржишту мобилне телефоније
  - 4.2. Динамика промена услова конкуренције на тржишту дуванске индустрије
5. Резултати истраживања и дискусија
  - 5.1. СДИ и ниво тржишне концентрације на тржишту мобилне телефоније у земљама ЈИЕ
  - 5.2. СДИ и ниво тржишне концентрације на тржишту дуванских производа у земљама ЈИЕ
6. Ограничења истраживања
7. Препоруке за будућа истраживања

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

ЛИТЕРАТУРА

ПРИЛОЗИ

У првом делу докторске дисертације „*Значај страних директних инвестиција (СДИ) за економски развој*“ биће анализирани најбитније теоријско-методолошке поставке прилива СДИ и њихов значај за земљу домаћина. За просперитет државе веома су важне СДИ које су правилно усмерене према делатностима које ће позитивно утицати на економски развој. У овом делу рада биће анализирани мотиви уласка СДИ, као и њихов утицај (позитиван и негативан) на привреду земље домаћина. Постоје многобројни мотиви који опредељују одлуку инвеститора да уђе на неко тржиште. Они се разликују у зависности од карактеристика тржишта на које се улаже, а које укључују царинске баријере, законску регулативу, политичку ситуацију и сл. Сходно томс, у раду ће бити дефинисани стратешки, економски, али и субјективни мотиви ТНК-а за инвестирање у одређену земљу. Такође, у оквиру овог дела рада биће указано на значај СДИ за развој тржишта земља домаћина, као и на ефекте које СДИ имају за те земље, као што су *spillover* и *crowding-out* ефекти.

Други део рада „*Прилив СДИ у земљама Југоисточне Европе (ЈИЕ)*“ односи се на анализу основних карактеристика прилива СДИ у земљама Југоисточне Европе (ЈИЕ). У ову анализу биће укључене како државе које су прошле процес транзиције и постале пуноправне чланице Европске уније, тако и државе које су још увек у процесу транзиције и имају статус кандидата за приступање Европској унији. У овом делу рада биће приказан прилив СДИ у земљама Југоисточне Европе које су чланице ЕУ (Хрватска, Словенија, Грчка, Румунија и Бугарска), као и земљама које то нису, а припадају овом региону (Србија, Албанија, Босна и Херцеговина, Црна Гора и Македонија). Оно што ће посебно бити апострофирано у овом делу рада је секторска дистрибуција СДИ са посебним освртом на дуванску индустрију и сектор мобилне телефоније.

У трећем делу рада „Процена тржишне моћи компанија“ биће указано на теоријске аспекте значаја и проучавања тржишне моћи компанија и методологије која обезбеђује њену процену, а то је одређивање релевантног тржишта и коришћење одговарајућих показатеља концентрације. У овом делу рада биће указано на проблеме са којима се истраживачи суочавају приликом дефинисања граница релевантног тржишта. Такође, биће представљена и теоријско-методолошка основа одређивања тржишне концентрације, као и основни показатељи који се користе у процени нивоа концентрације. Анализираће се коришћење следећих показатеља концентрације: Рација концентрације, Херфиндал – Хиршмановог индекса концентрације, Лоренцове криве и Џини коефицијента. На крају трећег дела рада биће представљена ограничења и проблеми који постоје у примени поменутих показатеља концентрације.

Четврти део рада под називом „Значај СДИ за промену морфологије тржишта држава домаћина“, треба да осветли утицај који СДИ имају на тржишну концентрацију развијених земаља и земаља у развоју. На почетку овог дела рада објасниће се теоријски концепти најзначајнијих тржишних структура у савременој привреди. Затим се анализира утицај СДИ на ниво тржишне концентрације развијених земаља и земаља у развоју са основном тезом да је утицај на ове две групе земаља различит. Већи прилив СДИ у развијене земље смањује ниво тржишне концентрације, док већи прилив ових инвестиција у земље у развоју повећава ниво тржишне концентрације.

Пети део рада „Емпиријско истраживање утицаја СДИ на ниво тржишне концентрације у земљама Југоисточне Европе (ЈИЕ)“ представља емпиријско истраживање проблемског подручја које је изложено у дисертацији. Поред уводних напомена, дефинисаног предмета и циља истраживања, у овом делу рада биће приказане анализиране варијабле, извори података и методологија истраживања. У фокусу истраживања утицаја СДИ на ниво тржишне концентрације биће два тржишта: тржиште дувана и дуванских производа и тржиште мобилне телефоније. Истраживање ће бити извршено на основу података добијених из релевантних база података као што су Светска банка (World Bank), OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) и националних база податка посматраних земаља за период од 2003. до 2018. године. Поред детаљног представљања и дискутовања резултата истраживања, у овом делу рада биће дата и ограничења истраживања и препоруке за будућа истраживања.

Кандидаткиња наводи и прелиминарни списак литературе коју ће користити:

1. Agosin, M. R. and Mayer, R. (2000). Foreign investment in developing countries. Does it crowd in domestic investment?, UNCTAD: Genf, Working Paper No. 146.
2. Aitken, B. & Harrison, A. (1999), Do Domestic Firms Benefit from Direct Foreign Investment? Evidence from Venezuela, *American Economic Review* 89(3), 605–618.

3. Aitken, B. and Harrison, A. (1991). Are there spillovers from foreign direct investment? Evidence from panel data for Venezuela. Processed, MIT and the World Bank.
4. Alfaro, L., A. Chanda, S. Kalemli-Ozcan, and S. Sayek, (2004), FDI and Economic Growth: The Role of Local Financial Markets, *Journal of International Economics*, 64, 113-134.
5. Al-Muharrami, S., Matthews, K. & Khabari, Y., (2006). Market Structure and Competitive Conditions in the Arab GCC Banking System, *Journal of Banking & Finance*, 30(12), 3487-3501.
6. Amess, K. & Roberts, B. (2005), The impact of foreign and state ownership on post transition industrial concentration: the case of Polish manufacturing, *Economic Change*, 38(3-4), 211-225.
7. Aslanoglu, E. (2000). Spillover effects of foreign direct investments on Turkish manufacturing industry. *Journal of International Development*, 12, 1111-1130.
8. Баховец, В. & Ерјавец, Н. (2009). *Увод у економетријску анализу*, Загреб: Елемент
9. Bain, J. (1951), Relation of Profit Rate to Industry Concentration: American Manufacturing, 1936-1940, *The Quarterly Journal of Economics*, 65(3), 293-324.
10. Bain, J. (1956), *Barriers to New Competition*, Cambridge: Harvard University Press
11. Barjaktarović, L., & Paunović, M. (2011). Banking sector in CEE countries and world economic crisis. *Valahian Journal of Economic Studies*, 2(4), 75-82.
12. Barjaktarović, L., & Paunović, M. (2012). Komparativna analiza bankarskog sektora zemalja centralne i istočne Evrope sa osvrtom na Srbiju. *Anali Ekonomskog fakulteta u Subotici*, 48(28), 39-46.
13. Barrios, S., Görg, H. and Strobl, E. (2005). Foreign direct investment, competition and industrial development in the host country. *European Economic Review*, 49, 1761-1784.
14. Беговић, Б., & Павић, В. (2010), *Шта је то конкуренција и како се митити?*, Београд: Центар за либерално-демократске студије
15. Belleflamme, P. & Peitz, M., (2011), *Industrial Organization – Markets and Strategies*, Cambridge: Cambridge University Press
16. Beugelsdijk, S., Smeets, R. & Zwinkels, R. (2008). The impact of horizontal and vertical FDI on economic growth. *International Business Review*, 17, 452-472.
17. Bhutta K.S., Huq F., Frazier G., & Mohamed Z. (2003). An integrated location, production, distribution and investment model for a multinational corporation. *International Journal of Production Economics*, 86, 201-216.
18. Bikker, J.A. & Haaf, K., (2002), Measures of Competition and Concentration in the Banking Industry: a Review of the Literature, *Economic & Financial Modelling*, 1-46.
19. Blomström, M. & Kokko, A. (1997), How Foreign Investment Affect Host Countries, World Bank Policy Research Working Paper 1745. World Bank.

20. Blomstrom, M. & Persson, H. (1983). Foreign direct investment and spillover efficiency in an underdeveloped economy: Evidence from the Mexican manufacturing industry. *World Development*, 11(6), 493-501.
21. Blomstrom, M. & Sjolholm, F. (1999). Technology transfer and spillovers: Does local participation with multinationals matter? *European Economic Review*, 43, 915-923.
22. Blomstrom, M. (1986). Multinationals and Market Structure in Mexico. *World Development*, 14(4): 523-530.
23. Borenstein, E., J. De Gregorio, and J.W. Lee, 1995, How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?, NBER Working paper No. 5057.
24. Bournakis, C., A. (1987). Multinational Corporations and Domestic Market Structure: The Case of Greek Manufacturing Industries. *Review of World Economics*, 123(4), 719-733.
25. Bresnahan, F., T. and Reiss, C., P., (1991), Entry and Competition in Concentrated Markets, *Journal of Political Economy*, 99(5), 977-1009.
26. Buckley, P.J., Clegg, J. & Wang, C. (2007). Is the relationship between inward FDI and spillover effects linear? An empirical examination of the case of China. *Journal of International Business Studies*, 38, 447-459.
27. Bwalya, S.M. (2006). Foreign direct investment and technology spillovers: Evidence from panel data analysis of manufacturing firms in Zambia. *Journal of Development Economics*, 81, 514-526.
28. Carlton, W. D. and Perloff, M. J. (2005). *Modern Industrial Organization*, Boston: Adidison Welsley
29. Castellani, D. & Zanfei, A. (2003). Technology gaps, absorptive capacity and the impact of inward investments on productivity of European firms. *Economics of Innovation and New Technology*, 12(6), 555-576.
30. Caves, R. E. & Porter, M., E. (1980). The Dynamics of Changing Seller Concentration, *The Journal of Industrial Economics*, 29(1), 1-15.
31. Caves, R. E. (1971). International Corporations: The Industrial Economics of Foreign Investment. *Economica*, 38 (149), 1-27.
32. Caves, R. E. (1974). Multinational firms, competition, and productivity in host-country markets. *Economica*, 176-193.
33. Caves, R. E. (1996). *Multinational Enterprises and Economics Analysis*. 2nd Edition, Cambridge: Cambridge University Press
34. Caves, R. E. and Porter, M. E. (1980). The Dynamics of Changing Seller Concentration. *The Journal of Industrial Economics*, 29 (1), 1-15.
35. Cho, K., R. (1990). Foreign Banking Presence and Banking Market Concentration: The Case of Indonesia. *Journal of Development Studies*, 27(1), 98-110.
36. Curry, B., and George, K., D. (1983). Industrial Concentration: A Survey. *The Journal of Industrial Economics*, 31(3), 203-255.
37. Дашаћ, Б. (2011). Foreign direct investment as an indicator of regional imbalances in Serbia and possibilities of their effective allocation. *Економски хоризонти*, 13(1): 27-42

38. De Backer, K. and Sleuwaegen, L. (2002): Does Foreign Direct Investment Crowd out Domestic Entrepreneurship?, Department of Economics and Business Working Paper No. 618, University of Pompeu Fabra
39. De Mello J. and Luiz R. (1997): Foreign direct investment in developing countries and growth : A selective survey, *The Journal of development studies*, 34(1) 1-34.
40. Dimić, M. (2015). Analiza nivoa koncentracije u bankarskom sektoru u zemljama centralne i istočne Evrope. Beograd: Univerzitet Singidunum
41. Dornican, A., & Oanea, C. D. (2015). FDI territorial distribution in Romania. *Procedia Economics and Finance*, 32, 610 – 617.
42. Driffield, N. (2001). Inward Investment and Host Country Market Structure: The Case of the U.K. *Review of Industrial Organization*, 18(4), 363-378.
43. Dunning, J. and Lundan, S. (2008), *Multinational Enterprises and the Global Economy*, Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
44. Đuričin D., Lončar D. i Rajić V. (2008). Merenje koncentracije tržišta: primer sektora prehrambene maloprodaje Beograda, *Ekonomika preduzeća*, 2008, 61-80.
45. Either, W. J. & Markusen, J. R. (1996). Multinational firms, technology diffusion and trade. *Journal of International Economics*, 41(1-2), 1-28.
46. Forte, R. and Sarmento, P. (2012), Foreign Presence and Market Concentration: The Case of Portuguese Manufacturing Industries, FEP Working Papers N°444, Faculdade de Economia do Porto.
47. Gastwirth, J. (1972). The Estimation of the Lorenz Curve and Gini Index. *The Review of Economics and Statistics*, 54, 306–316.
48. Girma, S. and Görg, H. (2002). Foreign direct investment, spillovers and absorptive capacity: Evidence from quantile regressions. GEP Research Paper02/14. Nottingham: University of Nottingham.
49. Glass, A. and Saggi, K. (2001). Crowding out and Distributional Effects of FDI Policies, Ohio State University, Department of Economics, Working Paper.
50. Grossman, G.M. (1984). International Trade, Foreign Investment, and the Formation of the Entrepreneurial Class. *American Economic Review*, 73 (4), 605-614.
51. Haddad, M. & Harrison, A. (1993). Are there positive spillovers from direct foreign investment? Evidence from panel data for Morocco. *Journal of Development Economics*, 42, 51-74.
52. Hall, M., and Tideman, N., (1967), Measures of Concentration, *Journal of the American Statistical Association*, 62, 162-168.
53. Haller, S. (2004). The Impact of Multinational Entry on Domestic Market Structure and R and D. European University Institute.
54. Hassan, M. K. H. & Masron, T. A. (2011). Inward FDI from ASEAN and Its Implication on Malaysian Manufacturing Sector. *Jurnal Ekonomi Malaysia*, 45, 33-39.
55. Hirschman, A.O. (1964). The Paternity of an Index. *The American Economic Review*, 54 (5), 761-768.

56. Ivaldi, M. B., Jullien, P. R. and Seabright, J. T., (2003). The Economics of Horizontal Mergers: Unilateral and Coordinated Effects", Report for DG Competition, European Commission, March/ November, IDEI, Toulouse
57. Kasumović, M. i Meholjić Kalajdžić, S. (2013). Struktura tržišta osobne potrošnje u Bosni i Hercegovini. *Ekonomski vjesnik*, 26 (2), 410-426.
58. Kindleberger, C., P. (1969). *American Business Abroad: Six Lectures on Direct Investment*. New Haven: Yale University Press.
59. Kokko, A. and Thang, T.T. (2014). Foreign Direct Investment and the Survival of Domestic Private Firms in Viet Nam. *Asian Development Review*, 31 (1), 53-91.
60. Kokko, A., Tansini, R. & Zejan, M.C. (1996). Local Technological Capability and Productivity Spillovers from FDI in the Uruguayan Manufacturing Sector. *The Journal of Development Studies*, 32(4), 602-611.
61. Kostić, M. (2008). Merenje koncentracije ponude granc. *Ekonomski horizonti*, 10(1), 95
62. Kostić, M. (2009). Analiza koncentracije ponude u sektoru osiguranja u Srbiji. *Industrija*, 37(2), 59-77.
63. Kostić, M. (2013). Tržišna moć korporacija i koncentracija u grani. Kragujevac: Univerzitet u Kragujevcu - Ekonomski fakultet.
64. Kostić, M., Maksimović, Lj. and Stojanović, B., (2016), The limitations of competition in the insurance markets of Slovenia, Croatia and Serbia, *Economic Research-Ekonomski Istraživanja*, 29(1), 395-418
65. Lall, S. (1979). Multinational and Market Structure in an open Developing Economy: The Case of Malaysia. *Review of World Economics*, 115(2), 325-350.
66. Lall, S. (2000). FDI and Development: Policy and Research Issues in the Emerging Context, Queen Elizabeth House, QEH Working Paper Series-QEHWPS43
67. Lall, S., & Mohammad, S. (1983): Foreign Ownership and Export Performance in Large Corporate of India. *Journal of Development Studies*, 20(1), 56-67.
68. Lipczynski, J. and Wilson J. (2001). *Industrial Organisation – An Analysis of Competitive Markets*, UK: Prentice Hall
69. Lončar, D. i Ristić, B. (2011). Analiza konkurencije i tržišne koncentracije u sektoru mlekarstva u Srbiji, *Ekonomika preduzeća*, 125-142.
70. Lundin, N.; Sjöholm, F.; He, P. & Qian, J. (2007) FDI, Market Structure and R and D Investments in China. Working Paper No. 708, The International Centre for the Study of East Asian Development, Kitakyushu.
71. Maksimović, Lj., Radosavljević, G. & Borisavljević K., (2011), Concentration in the radio television program distribution market in the Republic of Serbia. *Industrija*, 39(3), 31-43.
72. Maksimović, Lj., Radosavljević, G. & Marjanović, G., (2012), Strategies of transnational corporations in the economy of the Republic of Serbia. *Актуальни проблеми економики*, 1(127), 395-406.
73. Maksimović, Lj. & Kostić, M., (2012), Limitations in the application of concentration indicators - example of insurance market in Serbia, Croatia, Slovenia, Romania and Austria, *Ekonomika preduzeća*, 60(3/4), 199-205.

74. Maksimović, Lj. & Radosavljević G., (2012), Mikroekonomska teorija kao osnova politike za zaštitu konkurencije, *Srpska politička misao*, 19(36), 179-199.
75. Mallampally, P. and Sauvart, K. P. (1999). Foreign Direct Investment in Developing Countries, *Finance and Development*, IMF, 34-37.
76. Markusen, J., R. & Venables, A., J. (1997): Foreign Direct Investment as a Catalyst for Industrial Development. Working Paper No: 5696, National Bureau of Economic Research, Cambridge, Mass.
77. Markusen, J.R. and Venables, A.J. (1999). Foreign direct investment as a catalyst for industrial development. *European Economic Review*, 43, 335-356.
78. Martin, S. (2002). *Advanced Industrial Economics*, Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
79. Mencinger, J., (2009), The "Addiction" With FDI and Current Account Balance, *Economic Horizons*, 11(2), 5-17.
80. Newfarmer, R. S. (1979). TNC Takeovers in Brazil: The Uneven Distribution of Benefits in the Market for Firms. *World Development*, 7(1), 25-43.
81. Newfarmer, R. S. and Marsh, L. C. (1981). Foreign ownership, market structure and industrial performance: Brazil's electrical industry. *Journal of Development Economics*, 8, 47-75.
82. OECD. (2008). *OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment: Fourth Edition 2008*. Washington, DC: OECD Publishing.
83. Orazalin, R. and Dulambaeva, R. (2013). FDI Impact on Host Country's Market Concentration and Profitability. *Actual Problems of Economics*, 139, 428-438.
84. Pack, H. & Saggi, K. (2001). Vertical technology transfer via international outsourcing. *Journal of Development Economics*, 65(2), 389-415.
85. Petrochilos, G.A. (1989). *Foreign Direct Investment and the Development Process*. England: Gower Publishing Company.
86. Radivojević, V. (2013). *Merenje koncentracije i tržišne moći privrednih subjekata u funkciji unapređenja politike zaštite konkurencije*. Niš: Univerzitet u Nišu Ekonomski fakultet
87. Račić, I. (2012), Utvrđivanje relevantnog tržišta – osvrt na zablude iz slučaja cellophane, *Analiz Pravnoг факултета у Београду*, 60(1), 416-430.
88. Rosenbluth, G. (1970). The Relation between Foreign Control and Concentration in Canadian Industry. *The Canadian Journal of Economics*, 3 (1), 14-38.
89. Rutkowski, A. (2006). Inward FDI, concentration, and profitability in the CEECs: Were the domestic firms crowded out or strengthened? *Transnational Corporations*, 15 (3), 105-140.
90. Samuelson, A. P. and Nordhaus, D. W. (2001). *Microeconomics*. New York: McGrawHill & Irwin
91. Sathye, M. (2002), The Impact of Foreign Banks on Market Concentration: The case of India, *Applied Econometrics and International Development*, 2(1), 7-20.
92. Schumpeter, J. A. (1950). *Capitalism, Socialism and Democracy*. 3rd edition, New York: Harper.

93. Singh, J. (2009). *Foreign Direct Investment and Market Structure: Evidence from India's Manufacturing sector*. Trivandrum: Centre for Development Studies
94. Sjöholm, F. (1999). Technology gap, competition and spillovers from direct foreign investment: Evidence from establishment data. *The Journal of Development Studies*, 36, 53-73.
95. Stojanović, B. (2003), *Tržište Evropske Unije – konkurencije i trgovinska politika*, Ekonomski fakultet u Nišu.
96. Stojanović, B., (2006), Zaštita konkurencije u procesu privatizacije, *Ekonomika preduzeća*, mart-april, 103-111.
97. Stojanović, B. i Kostić M., (2018), Information and communication technologies product market and protection of competition in the Republic of Serbia, *Ekonomika*, 64(1), 1-12.
98. Sutton, J. (1991). *Sunk Costs and Market Structure: Price Competition, Advertising and the Evolution of Concentration*, London: MIT Press.
99. Sutton, J. (1998). *Technology and Market Structure: Theory and History*. London: MIT Press.
100. Sutton, J. (2007): Quality, Trade and the Moving Window: The Globalization Process. *The Economic Journal*, 117(524), 469-498.
101. Takii, S. (2001). Productivity spillovers and characteristics of foreign multinational plants in Indonesian manufacturing 1990-1995. International Center for the Study of East Asian Development Working Paper.
102. Tomaš, D. (2013). Lorenz Curve as an Indicator of Market Concentration in the Insurance Sector of the Republic of Srpska. *Financing*, 4 (2), 22-29.
103. Tomaš, R. (2008). Koncentracija u bankarstvu Bosne i Hercegovine i njen uticaj na razvoj. *Forum Bosne*, 43, 197–221.
104. Vukšić, G. (2005). Impact of FDI on Croatian manufacturing exports. *Financijska teorija i praksa*, 29(2), 35-48.
105. Waldman, E., D. and Jensen, E., (2001), *Industrial Organization, Theory and Practice*. New York: Addison Wesley Longman
106. Willmore, L. (1989). Determinants of Industrial Structure: A Brazilian Case Study. *World Development*, 17(10), 1601-1617.
107. Yun, M. and Lee, S. (2001). Impact of FDI on Competition in Korean Manufacturing Industries: 1991-97, Korea Institute for International Economic Policy.

4. Мера у којој образложење предмета, метода и циља уверљиво упућује да је предложена тема од значаја за развој науке

Приликом образложења теме докторске дисертације, кандидаткиња на јасан и недвосмислен начин презентира предмет истраживања. Указујући на бројне теоријске и емпиријске проблеме који се јављају у складу са дефинисаним предметом

истраживања, кандидаткиња Марија Радуловић дефинише јасне циљеве истраживања. На основу постављеног предмета истраживања и дефинисаних циљева постављене су и релевантне истраживачке хипотезе које ће кандидаткиња тестирати.

Сходно дефинисаном предмету истраживања и постављеним циљевима, а кроз процес верификације постављених истраживачких хипотеза, применом одговарајућих научних метода истраживања, од докторске дисертације се очекују следећи резултати:

- да се применом одговарајућих статистичко-економетријских метода обезбеди довољно доказа за прихватање прве хипотезе која се односи на испитивање утицаја СДИ на ниво тржишне концентрације у земљама ЈИЕ, односно да се потврди да СДИ имају значајан утицај на ниво концентрације и самим тим на услове конкуренције.
- да се применом компаративне методе, али и статистичко-економетријских метода и техника, обезбеди довољно доказа за прихватање друге хипотезе да је обим СДИ различито утицао на ниво тржишне концентрације у земљама ЈИЕ које су чланице ЕУ и у земљама које не припадају ЕУ. Ово очекивање се темељи на чињеници да су претходна истраживања овог проблемског подручја указала на постојање различитог утицаја СДИ на ниво тржишне концентрације у развијеним земљама и земљама у развоју.
- у погледу треће хипотезе, да се добро конципираном стратегијом привлачења СДИ може смањити негативан и повећати позитиван утицај ових инвестиција на тржишну концентрацију (односно њено смањење) и самим тим побољшати услови конкуренције на тржишту ЈИЕ. Очекује се да се применом одговарајућих техника обезбеди довољно доказа за прихватање овакве хипотезе јер су и ранија истраживања потврдила да утицај СДИ на тржишну концентрацију зависи пре свега од облика њиховог уласка, али и од политике њиховог привлачења.

Кандидаткиња Марија Радуловић ће приликом доказивања истраживачких хипотеза користити бројне методе, али и релевантне иностране и домаће изворе података, као и релевантну инострану и домаћу литературу. Може се закључити да је у питању једно систематично и заокружено истраживање од кога се очекује да ће доказати постављене хипотезе и да ће добијени резултати и закључци користити за даља истраживања у овој научној области.

5. Образложење теме за израду докторске дисертације омогућава закључак да је у питању оригинална идеја или оригиналан начин анализирања проблема

Кандидаткиња у својој пријави наводи да ће очекивани резултати докторске дисертације имати значајан научни и практични допринос. Овој тврдињи додатно допринос статистичке и економетријске методе које кандидаткиња наводи да ће

користити. Кандидаткиња је врло систематично и одговорно приступила конципирању предмета и циљева дисертације и на методолошки исправан начин образлаже значај и научну фундираност предложене теме докторске дисертације.

Комисија је увидом у пријаву кандидаткиње Марије Радуловић, посебно предлога предмета и циља истраживања, стекла уверење да ће ова дисертација поставити чврст теоријско-методолошки оквир за даља истраживања у области микроскономије, посебно индустријске организације. Докторска дисертација ће дати посебан допринос обогаћивању литературе везане за индустријску организацију, посебно оне која се бави истраживањем везе између уласка ГНК и прилива СДИ на ниво тржишне концентрације. На овај начин омогућено је конципирање квалитетне стратегије привлачења СДИ и прилагођавање политике заштите конкуренције настојањима већине економија да привуку СДИ а не наруше услове конкуренције.

Оно што додатно доприноси оригиналности докторске дисертације јесте чињеница да се веза која постоји између СДИ и тржишне концентрације анализира на примеру земаља Југоисточне Европе. У оквиру ове групе држава издвајају се две подгрупе земаља: прва су оне које су чланице Европске уније (ЕУ), а друга су оне које то нису. Истраживање ће обухватити посебно једну, посебно другу групу држава и сагледаће да ли постоје разлике у утицају прилива СДИ на услове конкуренције у једној и у другој категорији држава. Истраживање ће бити извршено на примеру тржишта дувана и производа од дувана и на тржишту мобилне телефоније.

У анализи везе између СДИ и нивоа тржишне концентрације кандидаткиња Марија Радуловић користиће статистичке и економетријске методе који треба да покажу да ли постоји статистички значајан утицај прилива СДИ на ниво тржишне концентрације на тржишту мобилне телефоније и тржишту дувана и производа од дувана држава Југоисточне Европе, и да ли је тај утицај позитива или негативан. Овакав приступ истраживању биће примењен посебно на примеру држава чланица ЕУ, посебно на примеру држава које то нису.

Полазећи од претходно наведене иновативности рада, очекује се да ће резултати истраживања бити објављени у водећим часописима националног и међународног значаја, и да ће унапредити стратегије привлачења СДИ и политике заштите конкуренције у државама Југоисточне Европе, како би се минимизирали негативни, а максимизирали позитивни ефекти прилива СДИ на услове конкуренције.

6. Усклађеност дефиниције предмета истраживања, основних појмова, предложених хипотеза, извора података, метода анализе са критеријумима науке, уз поштовање научних принципа у изради коначне верзије докторске дисертације

Приликом образлагања теме докторске дисертације, кандидаткиња Марија Радуловић, на јасан, систематичан и недвосмислен начин дефинише предмет и циљеве истраживања. Придржавајући се основних научних ставова кандидаткиња успоставља правилну научно-методолошку везу у складу са теоријским и емпиријским појмовима из домена научне области докторске дисертације. Актуелни, прецизно формулисани и реални циљеви истраживања омогућили су постављање релевантних истраживачких хипотеза, које су у складу са основним предметом истраживања докторске дисертације. Кандидаткиња наводи да ће у докторској дисертацији бити коришћени различити методи, модели и технике научно-истраживачког рада за проверу и доказивање научних хипотеза. У раду ће бити коришћена адекватна квалитативна и квантитативна методологија примерена области друштвених наука.

Квалитативна методологија која ће се користити у раду послужиће за описивање и појмовно одређивање основних елемената посматраног проблема. Ово је постигнуто применом дескриптивне анализе која је употребљена за постављање одговарајућег теоријског оквира који ће у дисертацији бити преиспитан и проверен кроз емпиријско истраживање. Емпиријско истраживање послужиће за проверу постављених научних хипотеза. У раду је коришћена релевантна инострана и домаћа литература везана за посматрано проблемско подручје. Применом анализе и синтезе, индукције и дедукције као адекватних метода научног истраживања, али и апстракције и генерализације, у раду се дефинишу полазни ставови о посматраном проблемском подручју, који ће у емпиријском делу рада бити потврђени или оспорени. Применом метода индукције и дедукције настојаће се да се кроз разматрање појединачних земаља дефинишу генерални закључци који ће важити за све земље Југоисточне Европе (ЈИЕ). У раду ће се водити рачуна и о особеностима појединачних земаља у светлу прилива СДИ. Посебан акценат ће бити на анализи утицаја СДИ на кретање тржишне концентрације у зависности да ли су анализирани државе чланице ЕУ или не.

Поред наведених метода, у раду ће бити коришћен и метод компарације, како у теоријском тако и у емпиријском делу истраживања. У теоријском делу истраживања, метод компарације ће бити употребљен за поређење резултата претходних истраживања, док ће у емпиријском делу истраживања ова метода бити примењена за поређење квантитативних података о приливу СДИ и нивоу тржишне концентрације у различитим земљама ЈИЕ.

У оквиру *квантитативне методологије* биће коришћене различите статистичко-економетријске методе за испитивање утицаја СДИ на ниво тржишне концентрације одабраних сектора економије држава ЈИЕ. У раду ће бити коришћене следеће

статистичко-економетријске технике: панел анализа временских серија, проста и вишеструка регресиона анализа, кофицијент корелације, векторска ауторегресија, тестови стационарности временских серија и други тестови чија је употреба одређена статистичким условима и правилима, како би се добили резултати валидног нивоа статистичке значајности. За анализу ће бити коришћени секундарни подаци добијени из релевантних база података водећих домаћих и међународних институција као што су Светска банка (World Bank), OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development), националних база податка посматраних земаља и сл. за период од 2003. до 2018. године. Ниво тржишне концентрације биће мерен одговарајућим показатељима концентрације који ће се рачунати на основу учешћа прихода појединачних учесника на тржишту у укупним приходима оствареним на тржишту продаје дувана и дуванских производа, односно мобилне телефоније. Обим СДИ биће мерен прско учешћа компанија у страном власништву у укупним активностима компанија на тржишту дувана и дуванских производа, односно сектора мобилне телефоније у државама ЈИЕ. За обраду података и статистичку анализу биће коришћени статистички софтвери IBM SPSS, Stata и EViews, а за приказ добијених резултата ће бити коришћени одговарајући табеларни, графички и шематски прикази.

На основу досадашњег научног истраживања и коришћења релевантних извора литературе, од кандидаткиње се очекује да у својој докторској дисертацији, уз поштовање научних принципа, предложи одговарајуће мере за конципирање квалитетне стратегије привлачења СДИ, као и мере политике заштите конкуренције које би самањиле негативне и повећале позитивне ефекте прилива СДИ на тржишну концентрацију. Циљ ових мера је побољшање пословног окружења, посебно у домену који се односи на услове конкуренције, а да се при том не демотивишу ТНК на улазак на домаће тржиште и не смањи прилив СДИ.

7. Компетентност ментора

Комисија предлаже да ментор кандидаткињи Марији Радуловић при изради докторске дисертације под насловом „Стране директне инвестиције и ниво тржишне концентрације у земљама Југоисточне Европе“ буде др Милан Костић, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој.

Проф. др Милан Костић запослен је на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу од 2003. године. На истом факултету прошао је кроз сва звања од асистента-приправника до ванредног професора.

Докторску дисертацију под називом „Тржишна моћ корпорација и концентрација у грани“, одбранио је 25. јуна 2013. године на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу. У звање ванредног професора изабран је 2018. године за ужу научну

област Општа економија и привредни развој, наставни предмет Теорија и политика цена.

Проф. др Милан Костић остварио је запажене резултате у раду са студентима, што потврђују анкете студената, у којима је оцењиван врло добром и одличном оценом. У претходном периоду успешно је изводио часове предавања и вежби, учествовао у изради семинарских, дипломских, завршних и мастер радова на Економском факултету Универзитета у Крагујевцу, као ментор и члан комисија. Активно учествује у научним пројектима чији је носилац Економски факултет Универзитета у Крагујевцу.

Проф. др Милан Костић је објавио једну монографију националног значаја и 37 ауторских и коауторских радова у домаћим и међународним часописима, зборницима домаћих и међународних научних скупова и тематским зборницима. Из библиографије предложеног ментора издвајамо следеће радове публиковане у последњих десет година, релевантне са аспекта уже научне области предложене докторске дисертације а којима се доказује испуњеност услова за ментора предвиђених Стандардом 9 Правилника о стандардима и поступку за акредитацију студијских програма на високошколским установама, у оном делу који се односи на докторске студије (*Сл. Гласник РС, бр 13/2019*) и чланом 9 Правилника о пријави, изради и одбрани докторске дисертацији, односно докторског уметничког пројекта Универзитета у Крагујевцу:

I Радови из са листе SSCI; ERIH; HEINONLINE; EconLit и M24:

1. Marinković, V., Stanišić, N., Kostić, M., (2011), Potrošački etnocentrizam građana Srbije, *Sociologija* 1/2011 (LIII), Sociološko udruženje Srbije i Crne Gore i Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu, str. 43-58; ISSN: 0038-0318; COBISS.SR-ID: 4115202; UDK: 658.8:323.14; DOI: 10.2298/SOC1101043M; (M24 – 4 бода)
2. Stojanović, B. i Kostić, M., (2013), Competition policy and the impact of market structure on companies' profitability, *Ekonomika preduzeća*, 61(5/ 6), Savez ekonomista Srbije, str. 325-338; ISSN: 0353-443X; COBISS.SR-ID: 200947212; UDK: 338.242.2; 338:339.137.2(497.11); (M24 – 4 бода)
3. Kostić, M., (2014), Testing the boundaries of the relevant market in the competition policy/ Testiranje granica relevantnog tržišta u politici zaštite konkurencije, *Ekonomski horizonti*, 16(1), Ekonomski fakultet Univerzitet u Kragujevcu, str. 31-45; ISBN: 1450-863X; eISSN: 2217-9232; COBISS.SR-ID: 158022663; UDK: 339.137.025; DOI: 10.5937/ekonhor1401031K; (EconLit – 3 бода)
4. Kostić, M., Maksimović, Lj. and Stojanović, B., (2016), The limitations of competition in the insurance markets of Slovenia, Croatia and Serbia, *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 29(1), Taylor & Francis, pp. 395-418; ISSN: 1331-677X (Print) 1848-9664 (Online); COBISS.SR-ID: 513512540; DOI: 10.1080/1331677X.2016.1169703; (M23 – 4 бода)

5. Makojević, N., Kostić, M. i Purić, J., (2016), Can the State Influence FDI Regional Distribution - The Case of Czech Republic, Hungary, Poland and Serbia, *Industrija*, 44(2), Ekonomski institute Beograd, str. 43-53; ISSN: 0350-0373; COBISS.SR-ID: 238359; UDK: 332.146:330.322(497.11:439:475:437.3) 339.727.22; DOI: 10.5937/industrija44-9590; (M24 – 4 бода)
6. Stojanović, B. i Kostić M., (2018), Information and communication technologies product market and protection of competition in the Republic of Serbia, *Ekonomika*, 64(1), Društvo ekonomista Niša, str. 1-12; (ISSN 0350-137X; EISSN 2334-9190; COBISS.SR-ID 2690; UDK 338.(497.1); DOI: 105937/eekonomika180100IS; (ERIH PLUS – 4 бода)

II Радови из категорија (M11; M12; M13; M14; M31; M34 и M51):

7. Kostić, M. (2015), Analyzing the conditions of competition - case of Serbian edible oil market, *Conference proceedings: 3rd International Scientific Conference Contemporary Issues in Economics, Business and Management - EBM 2014*, (November 27, 2014, Kragujevac), Faculty of Economics University of Kragujevac, pp. 427-438; ISBN: 978-86-6091-049-5; COBISS.SR-ID: 2153162236; (M33 – 1 бод)
8. Dimitrijević, D, Kostić, M, (2018), Are Market Leaders More Prone to Fraud in Financial Statements Than Smaller Competitors? Conference proceedings: *Knowledge - Economy - Society, Contemporary challenges of economic resources management. Book III*, Foundation of the Cracow University of Economics, pp. 45-53; COBISS.SR-ID: 513883484, (M33 – 1 бод).
9. Maksimović, Lj. i Kostić, M., (2012), Limitations in the Application of Concentration Indicators – Example of Insurance Market in Serbia, Croatia, Slovenia, Romania and Austria, *Ekonomika preduzeća*, 60(3-4), str. 199-205; ISSN: 0353-433X; COBISS.SR-ID: 190959884; UDK: 339.137.27:368(497.11:497.4:497.5:436:498); (M51 – 3 бода)
10. Furtula, S. i Kostić, M., (2017), Key policy rate as the main or additional instrument of inflation targeting strategy in Serbia, *Ekonomске теме*, 55(2), Ekonomski fakultet Univerziteta u Nišu, str. 143-159; ISSN0353-8648; eISSN: 2217-3668; COBISS.SR-ID: 17960194; UDK: 336.711(497.11) 338.23:336.74(497.11); (M51 – 3 бода)

III Остали радови:

11. Maksimović, Lj. i Kostić, M., (2010), Modeli cenovne konkurencije na oligopolskom tržištu i njihova primenljivost, *Ekonomski horizonti*, 12(2), Ekonomski fakultet u Kragujevcu, str. 39-57, (ISSN: 1450-863 X; COBISS.SR-ID: 15802266; UDK: 339.137.2; 339.13.012.432; (M52 – 1,5 бодова)

12. Kostić M., (2010), Zaštita konkurencije u Srbiji – institucionalne osnove, problemi i mogući pravci unapređenja, *Zbornik radova: Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Srbije*, (4. aprila 2009), Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, str. 136-151; ISBN: 978-86-6091-002-0; COBISS.SR-ID: 172968972; (M63 – 0,5 бодова)
13. Kostić, M., (2012), Značaj relevantnog tržišta za kvalitetnu procenu uslova konkurencije, *Zbornik radova: Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Srbije*, (6. aprila 2012), Ekonomski fakultet Univerzitet u Kragujevcu, str. 249-260; ISBN: 978-86-6091-028-0; COBISS.SR-ID: 191486220; (M63 – 0,5 бодова)
14. Makojević, N. i Kostić, M., (2014), Uticaj vladine politike na regionalnu neravnomernost distribucije SDI u Srbiji, *Zbornik radova: Regionalni razvoj i demografski tokovi zemalja Jugoistočne Evrope*, (27. JUN 2014, Niš) Ekonomski fakultet Univerzitet u Nišu, str. 87-96; ISBN: 978-86-6139-092-0; CPBISS.SR-ID: 208078348; (M63 – 0,5 бодова)
15. Marinković, V., Kostić, M., Stanišić, N., (2015), Uticaj kulturološke otvorenosti, nacionalnog identiteta i patriotizma na potrošački etnocentrizam, *Zbornik radova: Strategijski menadžment i sistemi podrške odlučivanju u stratezijskom menadžmentu – SM2015*; (maj 2015, Subotica), Ekonomski fakultet u Subotici Univerzitet u Novom Sadu str. 538-545; ISBN: 978-86-7233-352-7; COBISS.SR-ID: 296499463; (M63 – 0,5 бодова)
16. Kostić, M. i Furtula, S., (2017), Privredni rast Republike Srbije: Uporedna analiza sa balkanskim tranzicionim ekonomijama, *Zbornik radova: Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Republike Srbije*, (6. april 2017. god.) Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, str. 99-109; ISBN: 978-86-6091-072-3; COBISS.SR-ID: 235862284; (M63 – 0,5 бодова)
17. Maksimović, Lj. i Kostić, M., (2018), Izazovi i mogući pravci unapređenja politike zaštite konkurencije u Srbiji, *Zbornik radova: Ekonomska politika Srbije u 2018. godini: kvalitet institucija i ekonomski rast*, (22. decembar 2017. god.) Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, str. 221-231; ISBN: 978-86-403-1544-9; COBISS.SR-ID: 259782412; (M63 – 0,5 бодова)
18. Maksimović, Lj., Kostić, M. (2019), Dinamika i implikacije odnosa stranih direktnih investicija i tekućeg bilansa odabranih zemalja Balkana, *Zbornik radova: Ekonomska politika Srbije u 2019. Godini*, Ekonomski fakultet Beograd, str. 61-74, COBISS.SR-ID: 513910620, (M63 – 0,5 бодова)

8. Научна област предложене докторске дисертације

Предложена докторска дисертација под насловом „Стране директне инвестиције и ниво тржишне концентрације у земљама Југоисточне Европе“ припада пољу Друштвено-хуманистичких наука, научној области Економске науке, ужој научној области Општа економија и привредни развој – Индустијска организација.

ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕДЛОГ КОМИСИЈЕ

На основу увида у предложену Пријаву докторске дисертације и изнетих ставова у претходним тачкама Извештаја, Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације и испуњености услова кандидаткиње Марије Радуловић и ментора др Милана Костића за израду докторске дисертације закључује следеће:

- Кандидаткиња Марија Радуловић испуњава све формалне и суштинске услове предвиђене Законом о високом образовању, Правилником о пријави, изради и одбрани докторске дисертације Универзитета у Крагујевцу и Статута Економског факултета Универзитета у Крагујевцу за израду докторске дисертације;
- Тема коју је кандидаткиња Марија Радуловић предложила за докторску дисертацију припада научној области за коју је Економски факултет Универзитета у Крагујевцу матичан и представља научно релевантну област истраживања;
- На основу увида у дефинисан предмет и циљеве истраживања, постављене истраживачке хипотезе, стање у подручју истраживања, предложени садржај, методологију, очекиване резултате и научни и практични допринос дисертације, закључујемо да је тема коју је кандидаткиња предложила актуелна и још увек недовољно истражена;
- Предложени ментор, др Милан Костић, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, у складу са Стандардом 9 Правилника о стандардима и поступку за акредитацију студијских програма на високошколским установама, у оном делу који се односи на докторске студије (*Сл. Гласник РС, бр 13/2019*), испуњава услове да буде ментор на докторској дисертацији кандидаткиње Марије Радуловић.

На основу анализе приложеног материјала и изнетих закључака, Комисија за оцену научне заснованости теме докторске дисертације и испуњености услова кандидата и ментора за израду докторске дисертације, упућује Наставно-научном већу Економског факултета Универзитета у Крагујевцу и Већу за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу

ПРЕДЛОГ

Да донесе одлуку којом се кандидаткињи Марији Радуловић одобрава израда докторске дисертације под насловом „Стране директне инвестиције и ниво тржишне концентрације у земљама Југоисточне Европе“.

Комисија за ментора предлаже др Милана Костића, ванредног професора Економског факултета Универзитета у Крагујевцу.

У Крагујевцу и Нишу,

Август 2019. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

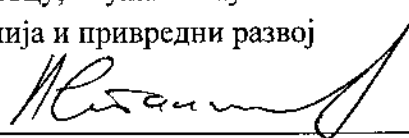
1. Др Љиљана Максимовић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој

2. Др Бобан Стојановић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Нишу, ужа научна област Микроекономија

3. Др Ненад Станишић, ванредни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
У КРАГУЈЕВЦУ

ПРИМЉЕНО: 21.08.2019.

Срг. јед.	Број	Панел	Својство
	1710/IX-4)-1		